

Bewust

ESSAY

Beschouwingen over
ons werken op de aarde

Leven in de Schaduwtuin

► gedicht

Georgica

*Ik ben een tuinman, niets dan dat,
met aarde en met mest bespat;
ik buig mij neer, ik richt mij op,
ik klem de schoffel en de schop.*

*Ik wiedz, ik volg mijn diepste wet
als ik de naakte zaailing zet;
Ik richt mij op, ik buig mij neer.
Een tuinman ben ik en niets meer.*

*Ga ik met donker stram naar huis,
de pijn spaart schouderblad noch kruis.
Ik waak nog als ik rusten mag.
Mijn land, mijn land: het is kort dag.*

*Delft straks uw spa voor mij de wig,
vergeet waar ik gebongen lig.
Voorbij mijn moeite, nood en pijn
moet er een tuin van sterren zijn.*

Ida Gerhardt

De wereld is geschapen als tuin. Maar het is geen paradijs tuin meer. Na de val werd ons genieten ploeteren. Door de Opstanding komt dit ploeteren in een nieuw perspectief te staan. Wat betekent dat voor ons werken op aarde? We slaan vier stutten, zodat het weer voorjaar kan worden in de tuin van de wereld.

Tekst: Dr. Ewald Mackay

Als kind ging ik samen met een vriend op een dag een eind fietsen door de polder. We waren moe van de tocht en rustten uit in een tuin. Te midden van de bomen en struiken was daar een klein meertje. We vleiden ons neer in het mos aan de oever. Er was alleen het ruisen van de wind en het zingen van de vogels. Libellen scheerden over het water. Een reiger stond roerloos tussen het riet. Een waterhoenmoeder zwom met haar drie jongen voorbij. Een immense verstilling en vrede daalden neer. Het was of we even in het paradijs waren. Maar de reiger die roerloos in het water stond, stootte ineens bliksemsnel toe en pakte een jong waterhoentje. We waren in één klap weer terug in de werkelijkheid.

Want deze wereld was ooit een paradijs tuin zonder dood en verschrikking. Het was eens een stille hof waar we Gods stem konden horen aan het ruisen van de wind in de bomen. Een besloten tuin waarin aan ons de hoge opdracht werd geschonken om deze hof te bebouwen. God schiep een paradijs en omdat wij in Zijn beeld geschapen zijn maakte Hij ons tot tuinman en tuinvrouw. Maar we hebben onszelf verbannen uit deze Hof van Eden naar de Schaduwtuin van deze wereld. Hier moeten we ploeteren en 'in het zweet onzes aanschijns ons brood verdienen'.

Dat zou een zeer sombere en droevige arbeid zijn geweest en geworden, als het hier bij zou zijn gebleven. Maar God liet het daar niet bij. Hij zond Christus in de verwilderde tuin van deze wereld. Hij heeft geleden in de Hof van Olijven en heeft de pers alleen getreden. Hij is gestorven op de Hoofdschedelplaats die het aardse paradijs was geworden. Hij is begraven in de Hof van Jozef van Arimathea. Waar Maria Magdalena Hem zag: 'zij dacht dat het de Tuinman was'. En dat was

Hij ook. Hij bereidde ons een nieuwe tuin. De Hof wordt herschapen. Uit alle heggen en steggen worden mensen geroepen tot Christus die de Tuinman is van de nieuwe schepping. Wij worden herschapen naar Zijn beeld.

Daarmee worden we opnieuw tuinman of tuinvrouw. Dit wil niet zeggen dat we weer terug zijn in het paradijs. We leven en werken nog altijd in de Schaduwtuin met al zijn leed en verdriet. Maar toch is het anders geworden. De Schaduwtuin is Afschaduwings tuin geworden. Zij vormt reeds nu een afschaduw van hoe het hierna zal zijn. Zij loopt op de feiten vooruit.

Vier stutten om de tuin

Wat betekent dit voor ons werken op aarde? Ik zou vier houten stutten willen slaan die onze tuin afpalen.

1. BOUWEN EN SLAPEN IN DE TUIN

Ons werken moet altijd het karakter van deze voorlopigheid hebben. Het doet er echt toe want het is een vorm van voorbereiding op de tuin van straks. We moeten ons daarom inspannen en de hand aan de ploeg slaan. Maar ons werken mag nooit overspannen arbeid zijn. We moeten doen wat onze hand vindt om te doen en dan ook weer loslaten. 'Terwijl de boer slaapt' brengt God de vrucht. Dit geldt niet alleen de arbeid voor de Kerk. Onze wereldse baan of vrijwilligerswerk is hier deel van. Het gaat om Gods tuin en niet om mijn tuintje. Of we nu accountant of leraar of boer of verpleger zijn, ons werk is een vorm van God beminnen in ernst en vreugde, in inspanning en ontspanning.

Dit is precies het midden tussen de idealist die meent dat hier op aarde zijn doel bereikt dient te worden – we hebben in communisme, nazisme en fascisme gezien waar dat toe leidt – en de realist die meent dat hij er voor zichzelf het beste van moet maken omdat hij maar één keer leeft –

we hebben in het consumen­ti­stische kapitalisme gezien waar dat toe leidt.

De tuinman zit in het midden tussen die twee. Hij weet dat hij moet bouwen maar daarna mag hij ook weer slapen gaan. Maar hij gelooft niet in de maakbaarheid van de wereld. Wat dat betreft verbaas ik me soms over refo-land. Ondanks de theologische overtuiging van de gebrokenheid van de wereld, heerst daar soms ook een zeer zonnig en optimistisch maakbaarheids-denken in bedrijfsleven en onderwijs.

2. VERTOEVEN IN DE TUIN

Ons werken moet in de letterlijke zin van het woord sober zijn. We wonen niet op aarde maar we vertoeven daar. Daarom behoeven we geen peperdure huizen of auto's. Dat gevaar van luxe is ook in christelijke kring groot. Hier moeten we eens ernstig onszelf de spiegel voorhouden want we kijken hier graag vroom weg.

Is in refo-land niet ook volop meegedaan aan de het-kan-niet-op-economie van de laatste twintig jaar? Er bestaat zo langzamerhand het fenomeen refo-yup. Laten we hier eens zelf-kritischer worden! Niet zo vaak hoor ik over de crisis spreken als erfenis van onze hebzucht: als schuld dus. Waarom leggen we niet meer accent op de crisis als een loutering tot een nieuwe soberheid, waarin we de aarde ofwel Gods tuin niet leegplunderen maar op sobere wijze bebouwen. Waar­in we ook meer oog krijgen voor de dieren en de natuur want ook dat zijn in mijn oog blinde vlekken in refo-land.

3. EEN HUTJE VAN STENEN

Ons werken moet ook in de overdrachtelijke zin van het woord sober zijn. Ook in overdrachtelijke zin wonen we hier immers niet maar vertoeven wij hier. Over deze kwestie is veel discussie gaande. De één – vaak de wat oudere generatie – verdedigt het goed recht van de refo-zuil, de ander – vaak de wat jongere generatie – kiest liever voor een flexibel en open netwerk. 'Zuil' en 'netwerk' zijn twee metaforen voor twee verschillende opvattingen over ons staan in de wereld. Maar passen ze wel bij het christelijke denken? Het woord 'zuil' heeft voor mij te veel de betekenis van 'wonen' en minder die van 'vertoeven'. Het woord 'netwerk' heeft te veel van de tijdgeest van vandaag. Een netwerk past helemaal in het denken in termen van invloed uitoefenen of lobbyen.

Waar sta ik? Voor wie vertoeft in de Afschaduw­ingstuin is het niet onbelangrijk om bij het opkweken de planten te beschermen. Goede verworvenheden zijn daarvoor belangrijk: christelijk onderwijs, christelijke politiek en nog enkele

Wij moeten werkelijk verworteld raken in het geloof en in de traditie, door diepe aandachtigheid, in stilte, in gebed, in verwijlen en wandelen voor Gods aangezicht

zaken. Maar deze zaken moeten we als het ware als goede stenen losbikken uit de oude zuil en hervormen. Ik denk dat dat nodig is. Misschien is het wel goed voor ons als de overheid ons dwingt. Waarom? Omdat ik, bijvoorbeeld, in het onderwijs, een zeer zorgelijke vanzelfsprekendheid zie met betrekking tot de zuil als ruimte waarbinnen jongeren opgroeien. Vaak gaan de jongeren ondertussen volledig werelds hun gang en zetten ze zich af tegen die hele zuil. Hier zou het goed zijn als het een prijs zou kosten om daar te mogen zitten als ouders en als leerlingen en leraars.

Maar we moeten niet, zoals sommige netwerkers voorstaan, alles maar opgeven. Want wat je opgeeft ben je meestal één generatie later helemaal kwijt. We moeten de stenen van de zuil daarom losbikken, maar vanuit een nieuwe urgentie: de urgentie van het vertoeven in de tuin vanuit een innerlijke kracht en een minimale veiligheid. We moeten de jongeren in veiligheid laten verwortelen in Christus en helpen opgroeien in het geloof opdat ze tot bloei kunnen komen in de wereld. Mijn metafoor is daarom niet die van zuil of netwerk maar die van een stenen hutje met vensters op de tuin van de wereld. Spreekt de Bijbel niet van 'een nachthutje in de komkommerhof'?

4. VORMING VAN DE ZIEL

Het hart van onze arbeid in dit hutje met vensters in de tuin van de wereld moet zijn: de vorming van de ziel. Onze kinderen en jongeren en ook wijzelf moeten werkelijk verworteld raken in het geloof en in de traditie. Dit kan alleen in diepe aandachtigheid, in stilte, in gebed, in verwijlen en wandelen voor Gods aangezicht.

Ik geloof dat als er ergens behoefte aan is, dan deze vorming van de ziel: thuis, op school, op verenigingen en dergelijke. Op de Guido de Bres in Rotterdam zijn nu leeskringen gestart en masterclasses over Réveil, onderwijs, C.S. Lewis, en dergelijke. Op de Driestar Hogeschool zijn toerustingscursussen voor alle personeelsleden. Ik ben niet zo van de denktank, maar je zou ook aan dergelijke zaken kunnen denken om in politiek en media meer aanwezig te zijn. Misschien zouden we meer elan moeten hebben om te spreken in plaats van een zwijgende minderheid te zijn! Ik zou er voor pleiten dat we daar meer accent op gingen leggen. Je organiseren als dat nodig is mag maar pas op: we zijn geen zuil of netwerk maar tuiniers die vanuit hun hutje de wereld intrekken. De meest wezenlijke vorm is en blijft hier vorming, onderwijs en toerusting. Vanuit een innerlijke gestalte mag je dan geloven dat je gezegend zal worden en er in de samenleving iets werkelijk veranderen kan en het voorjaar kan worden! ■

Dr. Ewald Mackay
(Sliedrecht, 1964)
studeerde geschiedenis en filosofie en is docent cuma, filosofie en geschiedbeschuwing aan hogeschool Driestar Educatief in Gouda.